

Lausuntopalvelu

Sosiaali- ja terveysministeriö

13.1.2020

VN/12603/2019

Tehyn lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä sekä siihen liittyviksi laeiksi

Sosiaali- ja terveysministeriön pyynnöstä Tehy ry lausuu yhdessä yhteistyöjäsenjärjestöjen kanssa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä sekä siihen liittyviksi laeiksi.

Tavoitteena on sujuvoittaa ja joustavoittaa sosiaali- ja terveysalan palveluissa tarvittavien asiakastietojen käyttöä ja tehdä muutoksia EU-asetuksen pohjalta. Asiakastietojen käsittelyn peruste on aina asiakassuhde. Lisäksi tavoitteena on laajentaa tietojärjestelmäpalvelua siten, että asiakas voi tallentaa erilaisten hyvinvointisovellusten tietoja omiin hyvinvointitietoihinsa.

Kokonaisuutta tarkasteltaessa lakien muutosehdotukset mahdollistavat sen, että sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö voi suunnitella asiakkaan hoitoa ja hoitaa häntä kokonaisvaltaisesti kattavan tiedon perusteella. Lait turvaavat asiakkaan tietosuojan ja itsemääräämisoikeuden häntä koskevien terveystietojen osalta. Monien toimintarajoitteisten asiakkaiden tilannetta helpottaa, kun toinen voi asioida hänen puolestaan. On merkittävä parannus, että valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen avulla ja asiakkaan suostumuksen perusteella terveydenhuollon ammattihenkilö saisi tarvitsemansa tiedon potilaan sosiaalipalveluista ja sosiaalihuollon ammattihenkilö puolestaan asiakkaan terveydenhuollosta. Potilasturvallisuus lisääntyy ja henkilöstön työajan käyttö tehostuu, kun olennaiset asiakastiedot löytyvät tietoarkistosta eikä tietoja tarvitse enää pyytää erikseen esimerkiksi postitse.

Asiakasta koskevan tiedon käyttö tehostuu ja nopeutuu, kun asiakasta koskevat tiedot löytyvät keskitetysti ja ne on kirjattu yhdenmukaisessa muodossa. Tämän toteutuminen vaatii henkilöstön laajaa kouluttamista rakenteisen kirjaamiskäytännön omaksumiseksi.

Lakimuutoksen tavoite, on laajentaa tietojärjestelmäpalvelua siten, että asiakas voi tallentaa erilaisten hyvinvointisovellusten tietoja omiin hyvinvointitietoihinsa, on kannatettava. Se mahdollistaa asiakkaan hoidon ja palvelun perustumisen suunnittelun ja seurannan ajantasaiseen ja kattavaan tietoon sekä hyviin käytäntöihin perustuen. Erityisesti asiakkaan toimintakykyyn liittyvä tieto lisääntyisi. Tällä hetkellä tämä tieto on vajavaisesti ja hajanaisesti kirjattu potilas- ja asiakasasiakirjoihin.

Esityksessä todetaan, että asiakas voi poistaa ja muuttaa omia omatietovarantoon tallentamiaan hyvinvointitietoja, milloin tahansa. Sen sijaan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön kirjaukset ovat tietyissä tilanteissa mahdollista korjata siten, että aiempi kirjaus jää näkyviin. Lisäksi asiakas voi kieltää milloin tahansa joidenkin tai kaikkien tietojen luovuttamisen sosiaali- ja terveydenhuollon rekisterinpitäjien välillä.

Ammattihenkilö voi kuitenkin joutua tilanteeseen, missä asiakas vaatii jonkin tiedon poistamista kokonaan virheellisenä. Lain mukaan se ei ole mahdollista. Tämä on luonnoksessa kuvattu epäselvästi. Sitä tulisi tarkentaa siten, että kuvaus miten tilanteessa toimitaan, on selkeä niin asiakkaalle kuin ammattihenkilöllekin. Ammattihenkilön tulee hallita tietojärjestelmien käyttö ja lait, jotta hän kykenee ohjaamaan asiakasta niiden käytössä siten, ettei asiakasturvallisuus vaarannu missään olosuhteissa. Lisäksi asiakasta tulee informoida seurauksista, mitkä voivat aiheutua siitä, että hän kieltää kaikkien

asiakastietojen luovuttamisen toiselle rekisterinpitäjälle. Erityisen tärkeää on, että asiakkaan hoidosta vastaavilla henkilöillä on tiedossa, että asiakas on asettanut kieltoja tietojen luovuttamisesta.

Lakimuutokset edellyttävät entistä huolellisempaa henkilöstön perehdytystä ja koulutusta tietojärjestelmien käyttöön sekä niihin liittyviin velvollisuuksiin ja oikeuksiin. Asiakkaan tietosuojan näkökulmasta on merkityksellistä, että hänellä on oikeus tietää, kenelle hänen tietojaan on luovutettu. Lisäksi on tärkeää, että asiakasta on informoitu siitä, että hän voi estää tietojen luovuttamisen eri rekisterinpitäjien välillä, milloin tahansa kuin myös, kumota kielto, milloin tahansa. Tämä edellyttää henkilöstön tietoturvaosaamisen jatkuvaa ylläpitoa koulutuksella ja osaamisen varmistamista.

Helsinki 13.1.2020

Millariikka Rytönen
puheenjohtaja
Tehy ry

Kirsi Sillanpää
johtaja
Tehy ry

Lisätietoja: Kirsi Coco, koulutuspoliittinen asiantuntija, Tehy ry, kirsi.coco@tehy.fi, p. +358408215057